

XIX .NA PUTU KA SAVREMENOJ ISTORIOGRAFIJI

- **PUT KA “NOVOJ ISTORIJI “OD
KRITIKE ISTORIZMA DO
MODERNIZMA**
- **OD TRADICIONALNOG DO
MODERNOG SHVATANJA ISTORIJE I
ISTORIJSKE NAUKE**

ISTORIOGRAFIJA NA PRELAZU VJEKOVA- KRAJ XIX I POČETAK XX VIJEKA

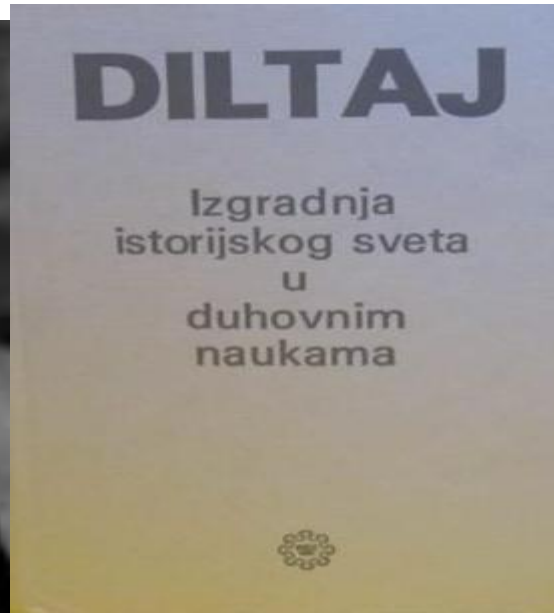
- *Opravdanje i kritika istorizma u Njemačkoj. Tradicionalisti i modernisti. Put ka "novoj istoriji".*
- U drugoj polovini XVIII vijeka dolazi do **konstituisanja svijesti o jedinstvu istorije** koja obuhvata prošlost, sadašnjost, budućnost. U **XIX vijeku se konačno utemeljuje istorijska nauka u obliku istorizma** u Njemačkoj, i djelimično s primjesom pozitivizma u Francuskoj, Velikoj Britaniji i SAD. **Opšta karakteristika istoriografije je bila uredsređenost na nacionalnu istoriju, prije svega na političku akciju, djelatnost velikih ljudi, i na pojedinačni neponovljivi događaj.** To je bila tradicionalna i događajna istorija koja je uglavnom isključivala istraživanje ekonomskih i društvenih uslova, odnosno materijalnih odnosa, kolektivnih potreba, sukoba suprotnih interesa, a posebno je izvan interesa istoriografa bila prošlost širih socijalnih slojeva.

KRIZA ISTORIJE?

- Krajem XIX vijeka istorija u Evropi i SAD doživljava krizu, jer se suprotnosti između njenih osnovnih koncepcija i dostignutog stepena društveno – ekonomskog razvitka bile sve veće, **zbog toga što *tradicionalna ili događajna istorija* nastala na iskustvu elite predindustrijskog društva nije više mogla odgovoriti zahtjevima *masovnoga* društva.** Zato se na prelazu XIX u XX vijek u Njemačkoj, Francuskoj, V. Britaniji i SAD – u javljaju kritičari događajne istorije, jer industrijsko društvo nastalo u drugoj polovini XIX vijeka nije više dopuštalo isključivanje društvenih promjena i širih društvenih slojeva iz procesa istorijskog istraživanja. **Kriza profesionalne istorije krajem XIX vijeka prepoznaje se kroz opšte napade na njen značaj i po žestokoj odbrani ustaljenih postulata.**

ODBRANA-NEODBRANJIVOG branioci tradicionalne istorije i pokušaji

- **saznajno-teorijsko utemeljenje duhovnih nauka**
 - **VILHELM DILTAJ 1833-1911**



VILHELM DILTAJ

- Od historičara je tražio da **istražuju velike ličnosti i velike narode i njihove države**, jer su za njega **istorijski narodi** oni narodi koji su dali pečat istorijskom kretanju. Smatrao je da istorijska nauka počiva na činjenici da historičar svojom intuicijom i **uživljavanjem i ponovnim doživljavanjem mogu razumjeti duševni život čovjeka prošlosti**, jer je i on sam istorijsko biće, pa tek onda istraživač.

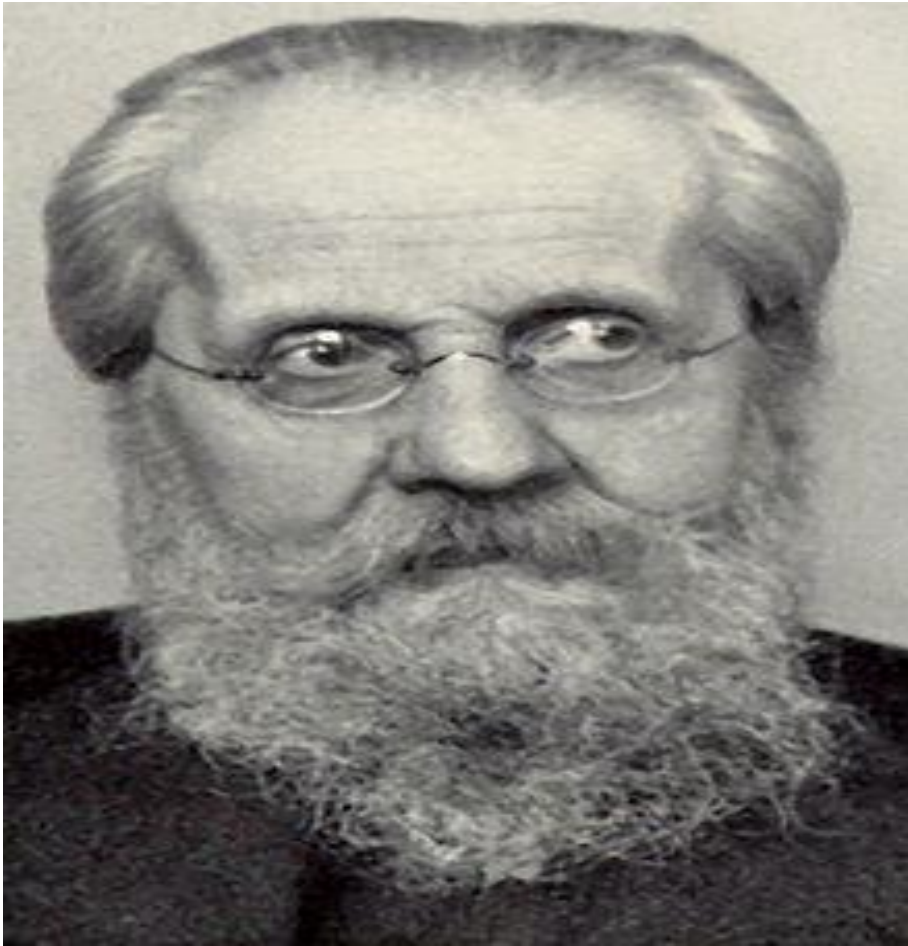
Vilhelm Vindelband (1848-1915)



Vilhelm Vindelband (1848-1915)

- smatrao da razlika između prirodnih i društvenih nauka ne potiče od suprotnosti između prirode i duha, **dakle iz sadržaja, nego iz načina spoznaje**. On odbacuje tradicionalnu podjelu empirijskih nauka prema predmetu istraživanja i predlaže da se klasifikacija izvrši na osnovu formalnog značaja njihovih saznavnih ciljeva

***Hejnrih Rikert* (1863 –1936)**



Hejnrih Rikert (1863 –1936)

- odbija shvatiti historiju kao stvarni proces, koji bi historičaru pružio temelje za načelo pri izboru podataka za *interpretaciju*. On dakle **odvaja metodološku problematiku od samog historijskog kretanja smatrajući da je spoznaja u kulturnim naukama** moguća samo usmjerenjem istraživača na izvanhistorijske, transcendentalne kulturne vrijednosti, koje bi morale određivati izbor podataka za obradu. **Zato Rikerta uvjerenog u nadvremensko i opštevažeće ustrojstvo logičkih i etičkih sudova najviše zanimaju pitanje vrijednosti i vrednovanja u društvenim naukama i racionalna metoda istraživanja kulturnih pojava. Historičar bi dakle istraživao kulturne vrijednosti, ali bi se morao suzdržati od ličnih vrijedno- snih principa i stavova.** Smatrao je da svi historičari koji u svoj rad ne unose vlastite predrasude moraju doći do istih zaključaka.

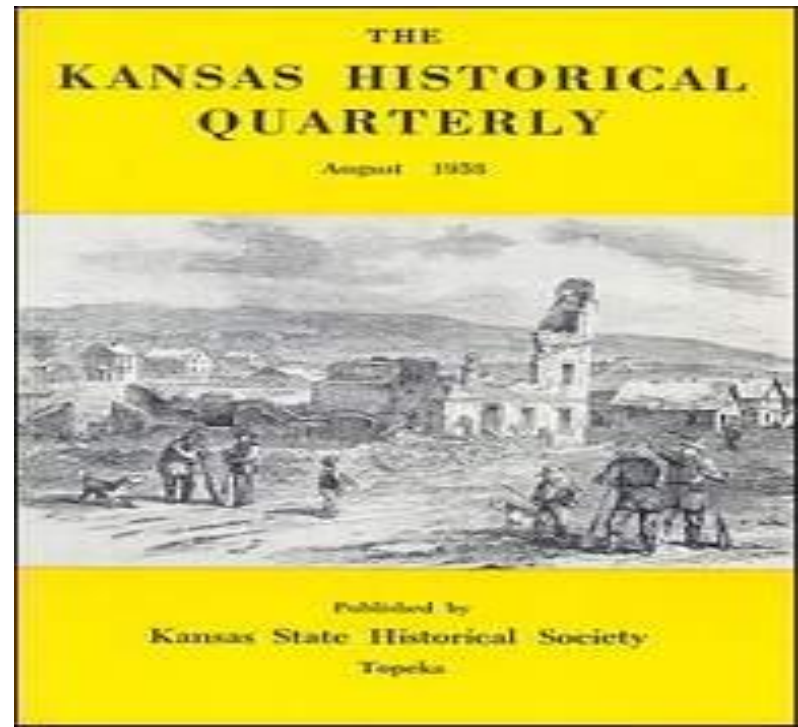
Fridrih Majnake (1862 –1954)

- temelji na uvjerenju Rankea i pruske škole da je svaka nacija i država individualnost *spoljašnji oblik koji izražava bezvremensku ideju.*



Karl Lamprecht (1856-1953)

- umjesto opisne metode nastoji formulirati opšte razvojne zakone i političku istoriju nadograditi istraživanjem različitih društvenih područja.
- **objašnjenje određenih istorijskih razdoblja i društava traži u duhu naroda i opštoj svijesti.**



MAKS WEBER I ISTORIJSKA NAUKA

- **osnivač savremene sociologije i najveći njemački mislilac s kraja XIX i početka XX vijeka.** Ponovo je postao jako interesantan krajem šesdesetih kada kulminira studentski intelektualni pokret na Zapadu (jul 1968), posebno zbog njegove **interpretacije društvenih struktura.**

MAKS VEBER (1864-1920)



MAKS WEBER (1864-1920)

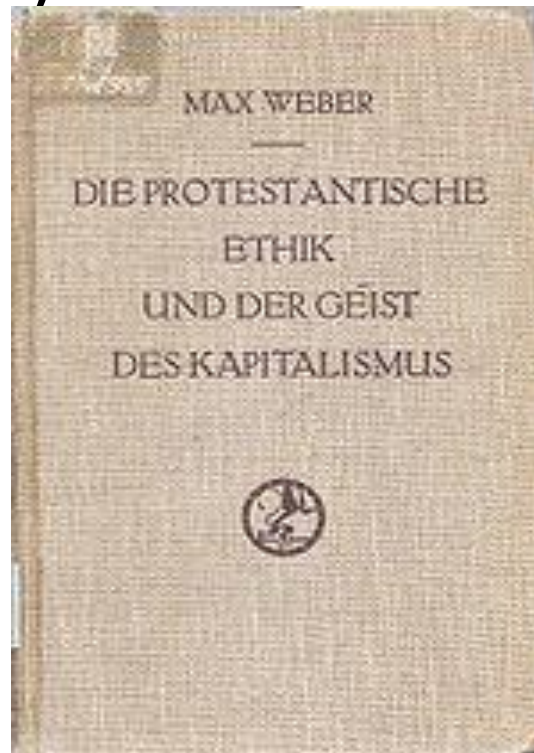
- Weberov način rada je u suprotnosti sa isključivim interesom tadašnje njemačke historiografije za pojedinosti koje se istražuju metodom *razumijevanja* bez generalizacije.
- Istoričar mora posmatrati jedinstvenost i posebnost određenih istorijskih procesa sa gledišta njihovog *kulturnog značenja* za sadašnjost.
- Zato su prema Weberu istraživačima potrebni jasno definisani pojmovi *idealni tipovi*, modeli i teorije

IDEALNI TIPOVI WEBERA

- *Idealni tip, kao zamišljeni splet društvenih odnosa predstavlja pojednostavljenje neizmjernog bogatstva stvarnosti i odgovara istraživačevim vrednosnim sudovima, tj. njegovoj procjeni onih činjenica, koje smatra važnim za svoje istraživanje. **Idealni tipovi su sredstva, svjesno formulisane misaone konstrukcije koje veliki broj sasvim različitih pojedinačnih istorijskih pojava povezuju u logički zatvorenu cjelovitu sliku.***

IDEALNI TIPOVI WEBERA

- Idealno-tipsku metodu Weber je prvi put primijenio u djelu *Protestantska etika i duh kapitalizma (1905)*



Podsticaji za "*novu istoriju*" u Francuskoj

HENRI BER 1863-1954.

- Svojom kritikom tradicionalne *pozitivističe istorije* u Francuskoj i predlozima za njen preobražaj **Anri Ber** (1863–1954) dao je izuzetan doprinos razvoju *socijalne istorije*. U svom Internacionalnom centru za sintezu 1900. godine počinje izdavati **Reviju istorijske sinteze (*Revue synthese historique*)**, okupljajući predstavnike različitih nauka, a među njima i istoričare. Istoričari okupljeni oko Berove *Revije* proces istraživanja proširuju i na ostala društvena područja, a ne samo političku djelatnost, kao što se do tada radilo.



***Fransoa Simiand* (1873 –1935)**

- 1903. godine u Berovoj *Reviji* objavio članak koji je imao izuzetan **uticaj na istoričare koji su željeli odbaciti tradicionalna gledišta.** Tradicionalni istoričari odbacuju njegovu *socijalnu fiziku,*



Americka "nova istorija".

Frederik Džekson Tarner (1861-1932),

- koji je smatrao da širenje granice prema Zapadu i mogućnost sticanja završen do 90 – ih godina XIX vijeka), a ne evropska tradicija predstavljaju temelj američkih demokratskih ustanova. Prema tome pionir Zapada dao je pečat **duhu američkog naroda**, zbog čega se istorija SAD razlikuje od evropske istorije. On odbacuje mišljenje da se američko društvo temelji na **evropskim klicama, jer su one u Americi samo dozrijevale**. Za njega je *granica* osnovni pravac amerikanizacije doseljenika, odnosno stvaranja složene nacije Amerikanaca.

Čarls A. Bird (1874 –1948)

- veoma kritički pristupa proučavanju američke prošlosti pod uticajem ekonomske krize 1893 –1896. godine. Objavio je 1913. godine ***Ekonomsku interpretaciju ustava SAD***, najpoznatiju i najkontraverzniju knjigu svoje generacije. Birdova kritička interpretacija američkog Ustava proizilazi iz njegovog uvjerenja da razlike u vlasništvu stvaraju klasne i grupne podjele koje su temelj moderne vlasti. **On u Ustavu vidi *ekonomski dokument* utemeljen na mišljenju da je privatno vlasništvo važnije od demokratskog uređenja i da vlast zato mora biti izvan domašaja širih slojeva, zbog čega su *mase bez vlasništva* isključene iz glasanja za Ustav i njegove ratifikacije.**

Džems Harvej Robinson (1853 - 1936)

- prvi upotrebljava pojam ***nova istorija***. Napadajući tradicionalnu američku istoriju on joj prebacuje da se bavi proučavanjem uglavnom političkih pitanja (razvojem ustavnosti), pri čemu potpuno zanemaruje ostala društvena područja američke prošlosti. **Nije kritičar kapitalizma, jer za njega akcija *novih, progresivnih istoričara* znači *pobunu elite*, ali želi da *obični čovjek*, kojemu politička istorija velikih ličnosti ne znači ništa, upozna istoriju *našeg industrijskog života*, izume, nastanak savremene *podjele rada i dr.* Istorija bi tako omogućila upoznavanje društvenog progresa i njenu upotrebu u svakodnevnom životu. Za njega istorijska je istina *relativna*, jer se u skladu sa stalnim rastom znanja nužno mijenjaju i mišljenja o određenim istorijskim pojavama.**

***Karl Beker* (1873 - 1945),**

- U jednom prilogu on 1910. godine poriče postojanje *tvrdih* činjenica i smatra kako nikakva istorijska sinteza ne može biti istinita, **osim relativno sa vremenom koje ju je oblikovalo.**